

BUITEN

3^E JAARGANG N^O. 35.

ZATERDAG 28 AUGUSTUS 1909.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DE HOLLE-WEG BIJ WAGENINGEN.

INHOUD:

DE HOLLE-WEG BIJ WAGENINGEN, ILLUSTRATIE . . .	BLZ. 425
HAGENBECK'S ZOÖLOGISCHE VERZAMELING, DOOR CON- STANCE INNES POCKOCK . . .	„ 426
HET KASTEEL MAURICK, DOOR R. H. HERWIG (SLOT), GEÏLLUSTREERD. . .	„ 428
ALKMAARSCHIE KAASMARKT, DOOR E. N. G., GEÏLLUSTR. . .	„ 430
BATAVIAASCHIE VRUCHTEN, GEÏLLUSTREERD . . .	„ 432
HET HULDEBLIK DER NOORD-BRABANTSCHIE DAMES AAN H. M. DE KONINGIN, DOOR J. F. L. DE B. V., GEÏLL. . .	„ 434
PARIJS TIJDENS DE REVOLUTIE: DE ROMAN VAN CAMILLE DESMOULINS, DOOR G. LENÔTRE (SLOT) . . .	„ 435
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Alle copie ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, Rokin 74-76, Amsterdam. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Sibl. No. 214.

HAGENBECK'S ZOÖLO- GISCHE VERZAMELING.

KLEINE dingen kunnen tot groote leiden. Deze eenvoudige waarheid is nooit duidelijker bewezen dan door Hagenbeck's Zoölogische Verzameling. Van de duizenden en duizenden, die het onlangs aangelegde, aantrekkelijke Dierenpark te Stellingen, even buiten Hamburg, bezoeken, zullen slechts zeer weinigen weten, dat deze reusachtige onderneming haar ontstaan dankt aan enkele zeehonden. En toch is het een feit.

In het jaar 1848 vingen eenige visschers in hunne netten een aantal dezer zeedieren, die op steur aasden, en brachten ze levend naar Carl Hagenbeck, toenmaals vischhandelaar te Hamburg. Hagenbeck besloot de dieren te Berlijn ten toon te stellen en deze eenvoudige daad leerde hem, in geldelijk opzicht, de waarde kennen der menschelijke nieuwsgierigheid en werd de grondslag van het enorme succes van de tegenwoordige firma.

Van nature reeds een liefhebber van dieren — een eigenschap van niet gering gewicht bij zijn werk — vatte Carl Hagenbeck spoedig het plan op om zoowel verzamelaar als tentoonsteller te worden; en toen zijn tweede waagstuk — een enkele beer van Groenland — succes bleek te hebben, zette hij door, wist binnen korten tijd de belangstelling gaande te maken en opende markten in verscheidene plaatsen in den vreemde.

Doch in die dagen beteekende succes, het uit den weg ruimen van bezwaren, waar men nu zelfs geen flauw begrip van heeft, want alle feitelijke kennis der aardrijkskunde van afgelegen plaatsen was toen zeer beperkt, en de hulpmiddelen om dieren te vangen en veilig te vervoeren was al even gebrekkig. Doch Hagenbeck en zijne beide zoons — Carl, de tegenwoordige eigenaar van Stellingen en Diedrich, die zijn leven voor de goede zaak moest laten in Oost-Afrika — lieten zich niet afschrikken door bezwaren, die woestijn, steppe of wildernis boden; en zoo moedig pakte zij de zaak aan, dat zij in enkele jaren als de voornaamste dierenhandelaars der wereld bekend stonden — een reputatie, die de firma klaarblijkelijk gehandhaafd heeft, want niet lang geleden werd haar door de Regeering een opdracht gedaan tot het leveren van 2000 pak-kameelen, die zij met een verlies van nauwelijks 4 percent, naar het voornaamste detachement der verdedigings-colonnes in Duitsch Zuid-West-Afrika zonden.

Het verschepen van olifanten tusschen 1860 en '70 maakte nu en dan den bouw van bruggen en het in dienst nemen van een klein regiment mannen noodzakelijk — hoe meer zieltjes, hoe meer vreugd, als we tenminste oordeelen naar het gedrag van één olifant, die, met twintig mannetjes aan weerszijden, eerst een, toen nog een poot verzette, en toen niet verder wilde, zich blijkbaar al even weinig bewust van zijn natuurlijke manier van zich voortbewegen als een klein kind, dat voor het eerst zijn beentjes gebruikt. Maar terecht staat er: „andere tijden, andere zeden”. Vijftien verzamelstations, depôts in Azië, Afrika, Amerika en Europa; het geregeld in dienst hebben van twintig verzamelaars,

en van eenige duizende inboorlingen, dit alles wijst voldoende het verschil aan tusschen toen en thans. Bovendien heeft de firma in de laatste jaren niet minder dan tachtig olifanten getransporteerd van Indië naar Europa — een feit, dat mij door Lorenze Hagenbeck met evenveel nonchalance verteld werd, alsof wij gesproken hadden over het transport van even zoovele tamme katten.

Omstreeks 1870 besloot de firma Hagenbeck iets nieuws op touw te zetten — namelijk het verzamelen en ten toon stellen van vreemde volkeren karakteriseerden, zooals Eskimo's en Laplanders uit het barre Noorden, Somali's en Soedanezen uit de tropen van Afrika, Patagoniërs uit de onherbergzame en Zuidelijke getemperde zônes van Zuid-Amerika, en inboorlingen van het tropische, Aziatische eiland Ceylon.

Vóór de firma deze menschen naar Hamburg bracht, werden, naar ik meen, autoriteiten geraadpleegd en ale mogelijke voorzorgsmaatregelen genomen voor hun veiligheid en welzijn zoolang zij onder zulke geheel andere omstandigheden moesten leven, en van dien tijd tot nu toe zijn deze lieden van tijd tot tijd een zeer gewilde factor gebleken van de Hagenbeck-tentoonstellingen.

Men moet Hagenbeck te Stellingen vooral niet verwarren met den gewonen handelaar. Behalve nog, dat hij een uitnemenden aanleg voor zakendoen heeft, is hij een natuurkundige met de gave der geestdrift; en, voor een natuurkundige onontbeerlijke gave der geestdrift; en, wat het beste is van alles: hij is een denker. Wel het beste bewijs hiervan is zijn rationeele open-lucht-behandeling van vreemde dieren en vogels, hun acclimatisatie, fokken en kruisen met hier gefokte soorten; en om wat dichter bij huis te blijven, hij stelt veel belang in alle stelsels om de verschillende rassen vee te verbeteren. Men zou bezwaarlijk een toepasselijker gedenkteeken der geschiedenis van de firma Hagenbeck kunnen vinden dan de prachtige collectie horens, die alle bezoekers van Stellingen kunnen bezichtigen in het restaurant in den dierentuin. Deze horens zijn het stokpaardje van den tegenwoordigen Carl Hagenbeck, en zij getuigen niet alleen van het enorme aantal kostbare dieren, die door zijne handen gegaan zijn, doch ook van de bijna unieke gelegenheden, die hij gehad heeft voor het verzamelen van zeldzame exemplaren in den vreemde.

Een van de eerste dingen, die u te Stellingen opvallen, is het gemak waarmee het publiek de dieren op hun gunstigst kan bezichtigen. Er zijn geen overtollige tralies of afsluitboomen, en het noodige traliwerk is zóó aangebracht, dat het 't gezicht zoo weinig mogelijk belemmert. Dit moet vooral van groot belang zijn voor kunstschilders, want zoo zag ik er bijvoorbeeld eens de groote Amerikaansche dierenschilderes, Miss Haddon, vlak bij de dieren schilderen. De veiligheid der schilderes echter, evenals die van het publiek, werd verzekerd door het bestaan van een breede, diepe sloot, halfvol water, die om de omheining heenloopt en zoo aangelegd is, dat alle kans op ontsnappen voor de leeuwen buitengesloten is, terwijl zij bovendien door plantengroei volkomen aan het oog van het publiek onttrokken is.

In dezen kleinen staat, gewoonlijk bewoond door een flink aantal leeuwen en tijgers, oefent Triëst, de heerscher, een onbetwiste alleenheerschappij uit — iets wat op zichzelf al merkwaardig is, daar zijne dagen van fysieke kracht sedert lang voorbij zijn en de toestand van zijn gebit veel te wenschen overlaat. Triëst is nu al achttien jaar bij Hagenbeck, en heeft — in verband met nog een andere zijde van Hagenbeck's zaak — heinde en ver gereisd. Het is mogelijk, dat de oude leeuw gedurende zijn gedwongen verblijf onder de menschen uit zichzelf enkele dingen met betrekking tot „Home Rule” geleerd heeft, die zijn minder verlichte dischgenooten opmerken en dientengevolge eerbiedigen; doch zeker is het, dat, zoo er eens een flink, ouderwetsch gevecht mocht ontstaan, dit waardige dier zijn meester zou vinden in meer dan een zijner onderdanen.

En toch is Triëst als koning minzaam en, zooals 't behoort, een beschermer der zwakken; welk feit bewezen wordt door de wijze, waarop hij zijn tandvleesch laat zien (bij gebrek aan tanden) ter verdediging van twee halfwassen tijgers, die hem overal na-loopen om bescherming te erlangen tegen boosaardige leden van het gelukkige gezin. Wij moeten opmerken, dat al de leeuwen van dezelfde soort zijn, en dat daarom Triëst's houding des te merkwaardiger is, daar het slechts zelden voorkomt, dat een dier zijn eigen geslacht ontrouw wordt om de zaak van een vreemde te verdedigen.

Eenige der best gedresseerde dieren, die optreden in circussen, zijn uit de school van Hagenbeck voortgekomen. Zeker is het, dat de firma dergelijke vertooningen geleverd heeft voor elke belangrijke kermis of tentoonstelling ter wereld; en toen, in het jaar 1891, seerde dieren — zooals leeuwen, tijgerinnen, beren en cheetahs — in het Kristallen Paleis te Londen ten toon stelde, werd hem onboden door Amsterdamsche would-be koopers.

Het aanbod werd afgeslagen, daar de groep speciaal gedresseerd was om tentoongesteld te worden op de wereldtentoonstelling te Chicago. Doch deze prachtexemplaren legden den behaalden roem tegelijk met het bijtje bij neer, daar ze, toen men het 't minst kwaadaardige ziekte, Hagenbeck moest toen zijn geduld in zien, zooals dit zoo vaak het geval is in den loopbaan van circus-houders.

Een tweede, bijzonder-belangwekkende groep, die de poolstreken vertegenwoordigt, bestaat uit rendieren, ijsberen, eenige zeeleeuwen en pinguïns, en voorts uit een aantal zeevogels, zooals rotspelikanen, zeemeeuwen en albatrossen, om de groep aan te vullen. Zoo van buiten gezien lijkt deze groep, evenals de vorige, één groot gelukkig gezin, zóó kunstig zijn de scheidingen aangebracht.

Gelukkiger, of misschien ook wel minder gelukkig in 't met hen deelen van kost en inwoning, zijn de zeeleeuwen en pinguïns. Nu en dan eindigt een grappige jacht om het laatste hapje, in pijnlijke humor, zooals bijvoorbeeld toen kort geleden een zeeleeuw zoowaar een grooten voorn wegkaapte uit den bek van een pinguïn, die de uiterste moeite deed den visch door te slikken.

Zonder twijfel is het beste wat men in den Stelling Dierentuin zien kan, de omheining van den Markhor. Evenals de naburige rotsen, waarover Nubische en andere wilde geiten dwalen, is deze omheining bijzonder vindingrijk uitgedacht en uitnemend uitgevoerd, en ik durf zeggen dat het geheel wel het indrukwekkendste brok kunstmatig rotswerk is dat er bestaat.

De Markhor, die hier sultantie speelt met ongeveer een dozijn gewone tamme geiten, toont zich te midden dezer zoo volkomen bij hem passende omgeving, wat hij werkelijk is, nl. de koning der Himalaya-geiten, en werkelijk het mooiste gezicht in den tuin te Stellingen is wel, als ge hem daar van zijn hoogen piek af, naar den zonsondergang ziet kijken.

Deze rotsen geven een goed voorbeeld hoe men een wild dier in gevangen staat het verlies van zijn vrijheid kan vergoeden, en hoezeer zij dit apprecieeren. Hier, van zijn miniatuur berg af, kan de Markhor de elementen tarten, wel wetend dat droogte noch overstroming invloed kan oefenen op zijn onderhoud; en wat voor hem wel het voornaamste voordeel is, is dat hij hier vrij is van het vreeselijke altijd-moeten-uitkijken en luisteren naar vijanden — iets waartoe uitteraard alle dieren in hun wilden staat gedwongen zijn. De voornaamste vijand van den Markhor is wel de sneeuw-luipaard.

Het fokken van de groote kattensoorten vormt een der best geslaagde pogingen van Hagenbeck. Hem alleen komt de eer toe sneeuw-luipaarden opgefokt te hebben en terwijl slechts weinigen hierin geslaagd zijn met tijgers, telt Stellingen op dit oogenblik niet minder dan zeven exemplaren uit twee nesten. Ook de eenige vier levende kruisingen van leeuw en tijger zijn hier geboren en opgefokt.

Hagenbeck deelde mij nog zeer onlangs mede, dat hij uitgebreide proeven zou gaan nemen met het kruisen van leeuwen, luipaarden en jaguars, en als handelaar, met zulk een keuze van exemplaren, en al de faciliteiten voor het fokken dezer dieren, zullen zijn resultaten zonder twijfel voor hem van belang zijn.

Alexander de Groote! Voorzeker een heele naam om naar op te leven! Doch de buitengewoon mooie jonger tijger die zoo heet, ziet er niet uit, alsof hij zijn peetvader zal teleurstellen.

Hij is geboren in Engeland, en zelfs reeds op zeer jeugdigen leeftijd trok zijn aanvalligheid de aandacht van een koninklijk personage, daar op een tentoonstelling te Londen in 1905, koningin Alexandra verzocht hem eens in haar armen te mogen houden en dit ook deed. Op twee-jarigen leeftijd woog hij driehonderd pond, en sinds dien tijd is hij er gestadig op vooruitgegaan, ook wat betreft in goedaardigheid en beminnelijkheid van karakter, die er veel toe bijdragen om de verklaring van den grooten Buffon te logenstraffen, die luidde, „dat de tijger den volkomen haat der menschheid verdient en niet de geringste bewondering.”

Veel belangstelling trekt tegenwoordig een echte Burchellzebra (een plaatselijk ras, door Burchell ontdekt in Bechuana-land in 1825), daar deze soort, in minder jaren dan de natuurkundige zich wel bekennen wil, uitgestorven zal zijn en alleen de huid zal overblijven om den schakel te verschaffen tusschen hem en zijn reeds uitgestorven afstammeling, de quagga. Indertijd kwam dit dier, vergeleken bij de andere twee zebra-soorten, over een zeer uitgebreid gebied voor; doch zijn trek zuidwaarts van Noord-Afrika viel samen met het zich vestigen der Europeanen in Zuid-Afrika, en dit was natuurlijk het begin van het einde.

Een eigenaardig verschijnsel, dat gepaard gaat met den trek der zebra's zuidwaarts, is het volgende: vermoedelijk door het zich aanpassen aan de omgeving, verdwijnen de strepen op de pooten hoe langer zoo meer naarmate de zebra's zuidelijker trekken, totdat, zooals zich uitwijst bij Hagenbeck's exemplaren en bij de quagga, de pooten en onderdeelen van het dier volmaakt verbleeken — wat dus een aanzienlijk verschil te zien geeft met het voorvaderlijk type, dat dicht bestreept was tot aan de hoeven; en hun uitsterven geschiedt in omgekeerde volgorde met deze afwijking, dat de quagga, die het spoedigst verbleekte, ook het eerst verdwenen is.

De Grevy-zebra, die tot nu toe een zeer zeldzaam voorkomend dier geacht werd, is in den laatsten tijd in grooten getale door Hagenbeck ingevoerd, met het doel, zooals hij hoopt, ze in de plaats te stellen van ezels bij het fokken van muilezels, en aldus een beter trekdier te verkrijgen in de tropen.

Grévy's zebra komt uitsluitend in Abyssinië en Somaliland voor, en is de mooiste en grootste van al de soorten; zoo Hagenbeck er dus in slaagt goede resultaten met zijne proeven te krijgen, zouden deze zebras, nog behalve grootere kracht,

een belangrijke aanwinst in grootte en schoonheid boven de zebras vertoonen, die de uitkomst waren van Chapman's zebra met ponies.

Zoo op het eerste gezicht ontdekt men in de vrouwelijke zebrinny niet veel van den zebra; maar toch heeft de kruising van bergzebra-merrie en Shetlandsche pony-hengst een zeer schoon dier van bijna volmaakte vorm en bewegingen voortgebracht. Hoewel de stal niet zonder andere aantrekkelijkheden is, waaronder we een paar prachtige Abessynische muilezels en een zeer mooien muilezel uit Missouri, die meer dan 1.70 M. meet, mogen noemen, draagt de zebrinny, wat betreft schoonheid, toch den zegepalm weg — iets, waarvan hij zich volkomen bewust schijnt, als men hem ter wille van kijkers afdraaft.

Nog een ander opmerkenswaardig gedeelte van Hagenbeck's arbeid was de invoer van Prejvalski's wilde paarden uit Mongolië, in Centraal-Azië. Reeds jaren lang was er over deze dieren gesproken en er ontstond een groote belangstelling bij alle natuurkundigen, toen het bekend werd dat hun ontdekker, graaf Prejvalski, naar wien ze genoemd werden, meende, dat het een echte, wilde soort was, en niet de afstammelingen van ontsnapte tamme paarden, zooals dit het geval is met de wilde paarden in de prairiën en pampas van Amerika en elders.

Vóór de wetenschappelijke wereld met dit paard bekend geraakte, werd er algemeen geloofd dat de voorouders van tamme paarden, evenals die van het tamme vee van Europa en Indië of uitgeroeid of door den mensch aan hun wilden staat ontruk waren. Vandaar de groote belangstelling in de aankondiging, dat Hagenbeck een troep veulens uit de steppen van Mongolië had ingevoerd, en dat hij hiervan exemplaren verkocht had aan de meeste der belangrijke dierentuinen van Europa.

Het zou vermakelijk geweest zijn als men de op- en aanmerkingen der toeschouwers had kunnen hooren, toen ze voor het eerst deze dieren te zien kregen. De uitdrukking „wild paard” toch geeft het idee van een edel en prachtig dier dat het van een raspaard nog wint in grootte en aard, en zich even superieur toont boven het gewone slag van paarden, als de wilde ezel boven zijne tamme broederen. Doch in plaats hiervan bleken deze paarden niets anders te zijn dan onderworpen, bescheiden ponies, die volgens de schatting van het publiek slechts geschikt waren om voor venters karren gespannen te worden. En nog steeds, niettegenstaande Hagenbeck's onderneming, wacht de wetenschappelijke wereld op het antwoord op de vraag: „Zijn deze ponies de afstammelingen van dieren die altijd wild geweest zijn, of van paarden die vroeger ontsnapt zijn uit hun gevangen staat?” Wij zullen hierop waarschijnlijk nooit antwoord krijgen.

Voor beide gezichtspunten is iets te zeggen. Zeker is het dat ze nu voorkomen in gedeelten van Centraal Azië waarvan men nu weet, dat ze vroeger door den mensch bewoond werden, en verlaten om de hevige zandstormen.

Ik geloof niet, dat eenig dier in zulk een kleine ruimte zooveel wildheid toont als de Javaansche kat, die men ook wel een miniatuur ocelot of tijgerkat zou kunnen noemen. Men zegt, dat zij in gevangen staat bestand is tegen alle pogingen tot toenadering, en van het begin tot het eind der kennismaking een even groote driftkop blijft. Een familielid, zwart-pootige kat, is een uiterst fijn gebouwd diertje, dat zich na eenigen tijd veel gevoeliger toont voor een goede behandeling, waarschijnlijk omdat het nauwer verwant is met de oude Egyptische kat en onze eigen gewone huiskat.

Het vereischt heel wat hoofdbreken en vindingrijkheid om twee-en-twintig are vlakken, gewonen weide-grond te verwerken tot een behoorlijke verblijfplaats voor een verzameling dieren, even uiteenlopend als uitgebreid, en daar nog een uitspannings-tuin aan toe te voegen. Gelukkig is Hagenbeck in deze beide opzichten zeer goed geslaagd, en den verzachtenden invloed des tijds in aanmerking nemende, behoeft de diergaarde zelf niet onder te doen voor de zoölogische verzameling.

De grond, die hier en daar kunstmatig opgehoogd is om bepaalde gedeelten beter te doen uitkomen, ontleent u dadelijk alle gevoel van eentonigheid, en draagt terzelfdertijd veel bij tot het schilderachtige van het tafereel, terwijl het aanbrengen van waterpartijen — goed bevolkt met watervogels en steltloopers — en boomen, welke laatste altijd zulk een belangrijke factor zijn bij dergelijke inrichtingen de plaats iets bijzonder bekoorlijks geven. Bovendien belooft de tuin te Stellingen veel voor de toekomst. Het terrein toch zal binnenkort vergroot worden met nog zevenentwintig are, wat misschien meer dan een nieuwe industrie zou kunnen doen geboren worden. In elk geval heb ik dit reeds vernomen dat de struisvogels onder anderen die men er nu bij dozijnen telt, dan honderden sterk zullen zijn.

En „last but not least” moeten we melding maken van een aardig aangelegd miniatuur boschje, waarin, zooals de Heer Hagenbeck hoopt, hij wilde zangvogels zal plaatsen, in de verwachting dat zij zich zullen laten verleiden er te blijven.

CONSTANCE INNES POCKOCK.

VOLKSWIJSHEID.

Sla nooit kinderen! 't Gaat er net mee als met het slaan op een zak meel; je slaat de bloem er uit — en houdt de zemelen over!

G.

Foto Aug. F. W. Vogt.

AFSLUITING VOOR DE COUR D'HONNEUR.

HET KASTEEL MAURICK.

(Slot).

AN het verblijf van Prins Frederik Hendrik op het kasteel Maurick is een zeer aardige anecdote verbonden. Eens dat de Prins aan tafel zat, verstoorde een kanonskogel op ruwe wijze den maaltijd. De geschiedschrijver verhaalt die gebeurtenis als volgt: „Een kanonskogel uit de vesting geschoten, kwam, terwijl de Prins aan tafel zat, door het venster, hetwelk verbrijzeld werd, ter kamer in, en maakte door de rondgespatte scherven zijn soep oneetbaar. Deze (de Prins natuurlijk! H.) zond dadelijk een

ordonnans-officier naar de stad, met last, om aan den bevelhebber te zeggen, dat de Prins het zeer onheusch vond, en niet met de krijgsgebruiken overeenkomstig, om op zulk een gewelddadige wijze zijn maaltijd te storen. De bevelhebber liet antwoorden, dat het hem niet bekend was geweest, waar de Prins zijn verblijf hield, veel min op wat uur hij het middagmaal gebruikte, doch dat hij zorgen zou, dat diergelijke stoornissen niet meer plaats grepen. Gedurende het geheele beleg is toen niet meer op Heyms-Huizinge geschoten.”

Volgens andere geschiedschrijvers echter zou een dergelijk ongeval hebben plaats gegrepen tijdens het beleg van Prins Maurits. Een familie-overlevering zegt daarvan: „Eens, op een Zaterdag, zat de Prins hongerig aan tafel, gereed den maaltijd te beginnen. Daar kwam een kanonskogel uit het fort Isabella door het venster, sloeg alles, wat op tafel stond, kort en klein en Z. Ex. kreeg dien middag niets voor het mes, dan de pannekoeken, door de keukenmaagd in der haast gebakken.”

Een variatie op 't verhaal vermeldt, dat een bom juist in den keukenschoorsteen terecht kwam en het gansche maal deed verongelukken. Nog langen tijd was 't op het huis de gewoonte des Zaterdags pannekoeken te eten, ter herinnering aan den prins.

Weer een andere lezing laat Prins Maurits juist aan een heerlijken pannekoek smullen, als de ongenooide gast den maaltijd komt verstoren. In hoofdzaak komen echter alle beschrijvingen met elkaar overeen.

Bij de roemrijke belegering van 's Hertogenbosch door Prins Frederik Hendrik werd op Pinksterdag — 3 Juni 1629 — uit 's Prinsen kwartier (Maurick) geschoten door een batterij met zes stukken grof geschut beplant, die daarom den naam van Pinksterbloem kreeg. Het eerste

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL MAURICK. TUINHEK.

shot werd gelost door Turenne, de latere beroemde veldmaarschalk van Frankrijk, die, in 1623 in het leger van zijn oom — Prins Maurits — gekomen, later eveneens onder Frederik Hendrik diende.

Zijn er nog heel wat stormen over het kasteel gegaan, het ging na dien tijd niet dikwijls in andere handen over.

In 1681 werd de bezitting ten laste van Jonker Hendrick Heym gerechtelijk verkocht aan Jacqueline Browaart, weduwe van Mr. Christian van Beresteyn, pensionaris van 's-Hertogenbosch. Na het overlijden van Jhr. Ghijsberth van Beresteyn in 1884 werd de Heer A. J. A. van Lanschot eigenaar, aan wien het thans nog behoort.

Het geslacht Beresteyn is waarschijnlijk afkomstig uit Bohemen. We vinden het reeds in de 16de eeuw onder de aanzienlijken des lands vermeld. Gijsbert Jansz. van Berestyn b.v. was in 1530 Raad en Burgemeester van Amsterdam. Zijn zoon, Cornelis Gijsbertsz. v. Beresteyn was Kamerheer van den Koning van Spanje en in 1555 Weesmeester en Schepen van Haarlem.

Door vriendelijke welwillendheid van den tegenwoordigen bewoner kregen we het volgende lijstje van Eigenaren van „Maurick”:

Leen van Jan III, Hertog van Brabant.

Anno

- 1324 Johannes Liscap,
- 1384 Hilla Liscap,
- 1421 Vrouwe Catheline van Mauderic,
- 1429 Godschalc Roesmont,
- 1443 Hendrick van Vladeracken,
- 1464 Deynalde van Vladeracken,
- 1464 Jhr. Goessen Heym,
- 1471 Lijsbette Scox Wed. Goessen Heym,
- 1485 Jhr. Janne Heym,
- 1521 Jhr. Aert Heym,
- 1564 Jhr. Janne Heym,
- 1591 Jhr. Marie Heym,
- 1638 Jhr. Hendrick Heym,
- 1682 Jacqueliene Bruart Wed. van Christiaan van Beresteyn Pensionaris van 's Bosch,
- 1691 Mr. Thomas van Beresteyn,
- 1708 Maarten Cornelis van Beresteyn,
- 1739 Christiaan Paulus van Beresteyn,
- 1761 Cath. W. Bruhl, Wed. van Christiaan Paulus van Beresteyn,
- 1794 Ghijsbert Christiaan van Beresteyn,
- 1810 Jhr. Jacob Gijsb. van Beresteyn,
- 1855 Jhr. Ghijsberth van Beresteyn,
- 1884 August Jacob Arnold van Lanschot.

Aan het geslacht Heym herinnert nog het in den gevel gemetselde wapen, vertoonende een roode ster op een zilveren veld. Voorts het bovenste gedeelte van een grafsteen ter nagedachtenis aan Jonker Aert Heym, welk gedenkteekeken, hoewel gescheurd, nog zeer duidelijk het familie-wapen met opschrift laat zien. Het werd gevonden onder het puin van de afgebroken St. Pieterskerk te Vucht.

Herinneren de ophaalbrug en de poort, bewaakt door twee slanke torens, nog aan de rumoerige tijden van weleer, toen elke burcht gemakkelijk in staat van verdediging gebracht kon worden, daar is een groot verschil tusschen voorheen en thans!

Geen ophaalbrug behoeft neergelaten te worden om toegang te krijgen, geen poort ontgrendeld, geen gewapende schildwachten grinnen ons aan. Het ademt alles vrede in deze liefelijke omgeving.

Over het uitwendige van het kasteel kunnen we kort zijn: de afbeeldingen geven daarvan een duidelijk beeld. 't Is een vrij lang gebouw van twee verdiepingen boven de kelders, door een breede gracht, waarover ophaalbrug, van den weg afgesloten. Achter het hoofdgebouw, naar den kant van het dorp, springt een vleugel uit, aan de andere zijde sluit een zijgebouw naast den uitersten toren aan. De hoofdingang van het gebouw vinden we — door de poort gaande — in den slanken achtkantigen toren aan den achtergevel. Hier vinden we den ruimen slottuin, met hoog geboomte, en de lange stallingen achter het huis. Op korten afstand stroomt de Dommel door de velden. Dat riviértje was dikwijls oorzaak, dat slot en tuin des winters een eiland geleken.

Het kasteel, voor weinige jaren door den heer Van Lanschot Sr. geheel gerestaureerd, maakt een prettigen indruk, met zijn hooge trapgevels, waarvan één vroeger gekroond werd door een ooievaarsnet.

zijn beide hangtorens aan den gevel, zijn oud-Hollandsche luiken voor de ramen met in lood gezette ruitjes, zijn met klimop omrankte muren van de zijgebouwen. Statig rijzen de hooge muren van den voorgevel uit de slotgracht, weerspiegeld in het licht bewogen water.

Voor de restauratie was het kasteel geel gepleisterd, een liefkoosde kleur in Brabant.

Heeft het slot in den loop der jaren veel veranderingen ondergaan, toch zijn er nog overblijfselen van gotische bouwkunst te vinden, die het een zeer hoogen ouderdom waarborgen.

Bij aankomst treft ons al direct de overhoeks-geplaatste contrefort, die doet denken aan een kerk- of kapelversterking. Voorts hebben de torens naast de ophaalbrug en de toren op de binnenplaats een gotisch karakter, terwijl ook in de uitkraging der bespiedtorens het gotische nog te onderkennen valt.

Volgens een oude gravure vertoonde zich Maurick in den jare 1602 nagenoeg in dezelfde gedaante. Alleen had toen het hoofdgebouw een enigszins anderen vorm. Het gedeelte met de hangtorentjes, die destijds door een borstwering waren verbonden, had meer het voorkomen van een vierkanten toren, waaraan lagere onregelmatige uitbouwsels met trapgevels waren verbonden. Een daarvan diende toen ter tijd voor kapel. In later tijd echter werd alles tot dezelfde hoogte opgetrokken en onder één dak gebracht. Op de zolders van het huis is die verandering nog wel te onderscheiden.

De „cour d'honneur” was oudtijds, waar nu de tuin is. Aan het einde van den ommuurden voorhof stond toen een poort, vanwaar de weg over twee nog bestaande eilandjes naar den Vuchtschen dijk liep.

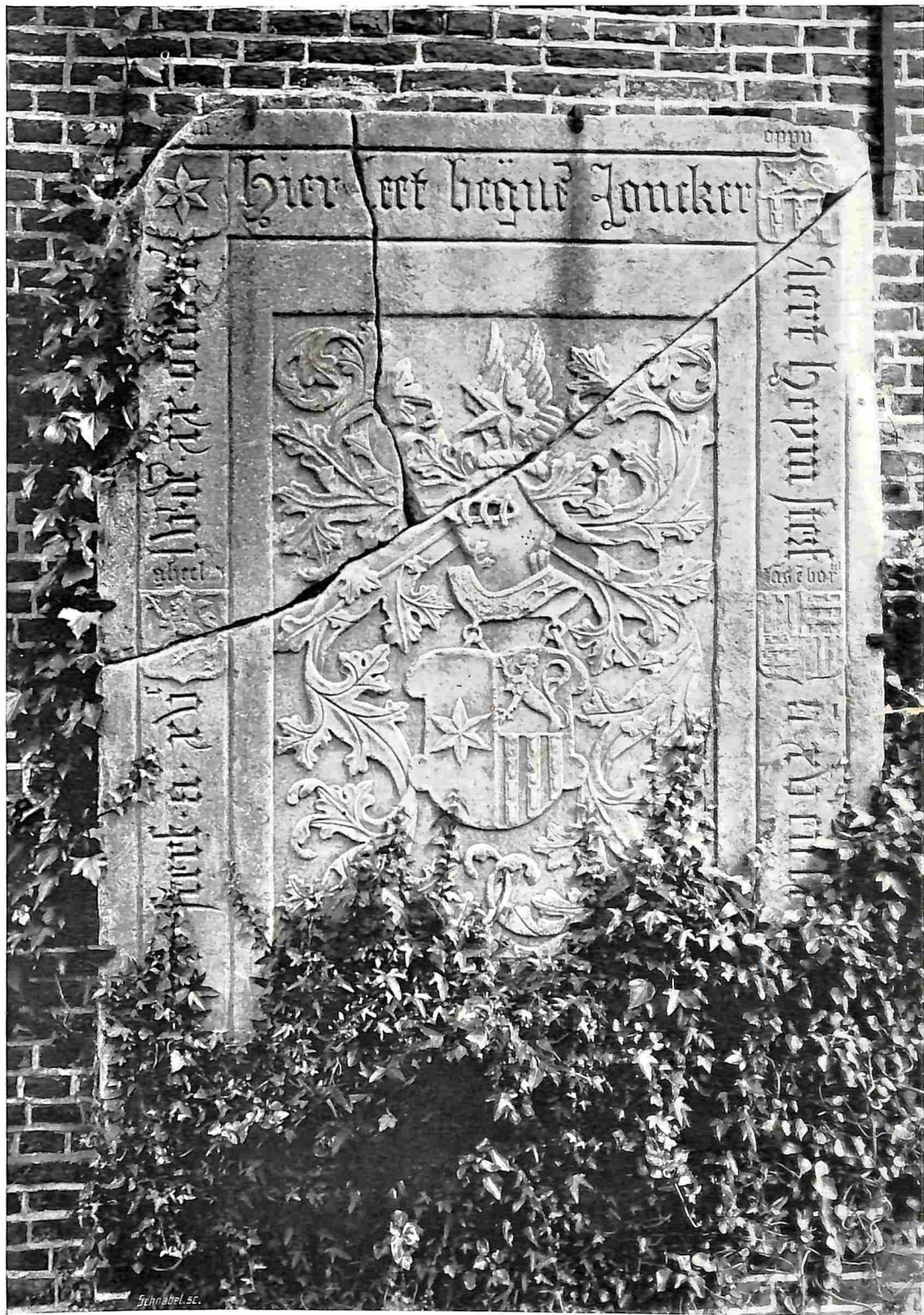

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET KASTEEL MAURICK.
OVERBLIJFSEL VAN EEN GRAFSTEEN VAN JONKER AERT HEIJM, GEVONDEN ONDER
HET PUIN VAN DE AFGEBOKEN ST. PIETERSKERK TE VUCHT.

Foto Aug. F. W. Vogt. GEZICHT VAN DEN TUIN VAN HUIZE MUISERICK UIT OP DE ST. JANSKERK
TE 's-HERTOGENBOSCH.

Tegenover de brug staat een oude, hooge iep. Daaraan is een aardige anecdote verbonden. Op een kouden December-avond in het laatst der 18de eeuw hoorde de tuinman in zijn huisje bij het hek, een klagend gehuil. Bij onderzoek bleek een reusachtige wolf bezig een kalf te verscheuren. Direct werd alarm gemaakt en de heer des huizes, Jhr. van Beresteyn, zijn drie zonen en een gast, haastten zich, gewapend met geweren, naar buiten. De burchtheer en de jonkers verdeelden zich in het bosch, om den wolf naar den dijk te drijven; de gast plaatste zich bij den iep, waarlangs het ondiep noodzakelijk moest passeeren. Werkelijk kwam de wolf daar ook voorbij, echter zonder dat zijn pels gevaar liep. De reeds bejaarde gast was op zijn post in slaap gevallen en had zoo zijn mooie kans laten voorbijgaan. Morgens vond men de sporen van het roofdier in de sneeuw, vlak bij den boom!

Inwendig is Maurick reeds lang gemoderniseerd.

Na het overlijden van den vorigen burchtheer, Jhr. Ghijsberth van Beresteyn werd ook diens kostbare verzameling schilderijen onder den hamer gebracht. Behalve een paar schoone portretten van Maarten Harpertsz. Tromp en zijn huisvrouw — tot de voorouders van de familie Beresteyn behorende — bleken er toen een paar van Rembrandt bij te zijn, die voor f 56.000 werden opgehouden. Later zijn ze naar Amerika gegaan, waar ze een plaatsje kregen in een der musea van New-York.

In de onmiddellijke nabijheid van „Maurick” ligt het landgoed „Muiserick”, bewoond door Vucht's voortvarende burgemeester, den Heer A. W. J. van Lanschot, een zoon van den burchtheer van „Maurick”. 't Is door hetzelfde hek van uit het dorp te bereiken, waardoor we ook toegang hebben tot laatstgenoemd kasteel. 't Werd omstreeks 1817 gebouwd door Hugo van Beresteyn, een broeder van den toenmaligen eigenaar van „Maurick”. Van den tuin uit van dit slot heeft men een aardig gezicht op het witgepleisterd landhuis.

R. H. HERWIG.

ALKMAARSCHKE KAASMARKT.

ONDANKS de min gunstige weersgesteldheid wordt de Alkmaarsche kaasmarkt des Vrijdags door tal van vreemdelingen bezocht, die hun oogen uitkijken als de markt in vollen gang is. Doch niet alleen voor de buitenlanders is deze markt interessant, ook voor Hollanders, die bij Alkmaarsche families logeeren, is zij een vast nummer op het repertoire der bezienswaardigheden dezer oude veste.

Reeds des Donderdagsavonds komen de kazen per tram, per boot of per schuit naar het Alkmaarsche Waagplein. Door hare gunstige ligging, aan alle zijden langs water- en landzijde te bereiken, was Alkmaar reeds in vroeger eeuwen als aangewezen het middelpunt te zijn voor den handel in Noord-Holland en waar de veeteelt steeds het hoofdbedrijf was der plattelandsbewoners, werden boter en kaas daar ter markt gebracht.

Wat nu de kaasmarkt betreft, als de kazen Donderdagsavonds aangevoerd worden en op stapels gezet, dan kan men zien hoe ze door verschillende personen geöld worden, opdat ze er bij den verkoop eenige uren later glimmend en goed zullen uitzien.

Den volgenden dag begint de markt van de kleine kazen om tien uur en van de groote kazen om elf uur. De kooplieden ziet men dan de kazen boren en het langwerpige stukje kaas tusschen de vingers stuk wrijven, opdat ze kunnen voelen of ze al dan niet vettig is. Verder worden de kazen beklopt en bekeken van alle kanten, voordat de koop wordt gesloten.

De fijngewreven stukjes kaas vallen op den grond en worden door de jeugd bijeengegaard, die ze tot een groote, ronde bal kneden en als „vischdeeg” aan den een of anderen visscher verkoopen. Als de kaas verkocht en gewogen is, wordt ze in de schepen gebracht, waarmede vele handen gemoeid zijn om ze behoorlijk opgestapeld in het ruim van het schip geborgen te krijgen. Het wordt wel eens Vrijdags avonds negen uur, voordat alle schepen met hun kostbare lading Alkmaar weer verlaten; men ziet hieruit van hoe groote beteekenis deze kaasmarkt is, die de grootste van Noord-Holland kan genoemd worden.

De kaasmarkt is eigenlijk verdeeld in verschillende afdeelingen, die alle onder het beheer van den marktmeester staan. Deze zorgt er voor, dat de fabriekskazen op de speciaal daarvoor bestemde plaatsen worden opgestapeld en de zoogenaamde boerenstapels eveneens op de aangewezen plekken belanden. Het Westelijk gedeelte van het Waagplein is aangewezen voor commissie- en middelbare kaas, het overige gedeelte voor de kleine of Edammer kazen.

De grootste aanvoer van kaas geschiedt des Vrijdags morgens vroeg; bij het aanbreken van den dageraad ziet men de landbouwers met hun producten van alle zijden de stad binnen komen.

Het zetten of plaatsen der kaas geschiedt door de zoogenaamde „kaasjongens”, die altoos „jongens” genoemd blijven, al zijn ze ook eerbiedwaardige huisvaders. Deze kaaszetters staan onder constelling van den marktmeester en hebben allen als zoodanig eene aanvoerder van den president-waagmeester. De marktmeester zorgt er voor dat er voldoende paden tusschen de kaasstapels blijven voor de

kooplieden en het plaatsen der berrie's voor het wegdragen van de kaas. Het verwerken der kaas van de markt naar de schalen om gewogen te worden en van daar weer naar schuiten, booten, pakhuizen, enz. geschiedt door de kaasdragers, een vast korps, dat door B. en W. wordt aangesteld. Zij zijn verdeeld in vier veemen, genoemd naar de kleur, waarbij zij zijn ingedeeld, zijnde: groen, geel, rood en blauw, eene indeeling, die reeds eeuwen oud is. Elk veem bestaat uit 6 dragers en een „taschman"; laatstgenoemde moet de gewichten op de schalen leggen en het werkgeld van den boer of den verkooper ontvangen; dit geld bergt hij in een leeren tasch, gemerkt met de letters van het veem, van daar den naam „taschman".

Bijzonder belangwekkend vinden de toeschouwers altoos den eigenaardigen trippelgang, waarmee de kaasdragers de zware vrachten op de berries naar de schuiten dragen. Dit is lang geen gemakkelijk werk en vereischt een gezonde constitutie en enorme lichaamskracht. Men heeft onder de kaasdragers wel drie mannen boven de 70 jaren, doch wat deze stoere kerels op één dag aan kilo's kaas kunnen versjouten zou menige jonge arbeider versteld doen staan. Gewoonlijk weegt zoo'n berrie 190 kilo; men heeft ze echter ook dikwerf nog veel zwaarder.

Eens heeft een Engelsche dame een berrie van de Waag naar de schuit gedragen tot groote verwondering der kaasdragers, die zooveel kracht niet bij Albion's dochteren hadden verwacht.

Als de kaasdragers met hunne vrachtjes aan komen dribbelen, doet men goed ze spoedig uit den weg te gaan. Zij beschouwen de markt als hun terrein en hebben weinig op met nietsdoeners, die hen maar voor de voeten komen loopen en dus lastig zijn. De kleeding der kaasdragers is voorgeschreven; van af de eerste markt in Mei tot de laatste in October is ze wit en hun hoeden dragen de kleur van het veem, waartoe zij behooren. Tevens is de hoed het bewijs, dat ze „vast man" zijn, in tegenstelling met den noodhulp, die niet aan witte kleeding is gebonden, en een pet of muts draagt, waaraan een lintje is gehecht in de kleur van het veem, waar hij dien dag dienst doet. Wanneer een kaasdrager sterft, wordt de oudste noodhulp aangesteld als „vast man" en treedt in diens rechten, dus neemt ook de plaats in van het veem, waartoe de overledene behoorde.

Hij moet dan een zeker bedrag in de kas storten, waarbij ook een som noodig is voor de betaling van het zoogenaamde „dooyebier", hetwelk geschonken zal worden, als ook hij eenmaal aan den schoot der aarde zal worden toevertrouwd.

Dat „bieren" komt overigens ook wel onder vreugdevoller omstandigheden voor, als b.v.b. een der geregelde bezoekers der markt jubileert, of een waagmeester of een beambte een huiselijk feest heeft. Dan wordt er van de kamer der kaasdragers uit de drie-kleur ontplooid en moet ook het oud-Hollandsche nieuwe haringkroontje naar buiten, in welk kroontje dan een zwart bord bengelt, waarop het heugelijke feit, dat aanleiding tot het feest geeft, in witte letters wordt geschilderd. De jubilaris geeft dan het bier en hun „bieravond" draagt nog geheel het oud-Hollandsch karakter. De kamer, waar de feestgenooten elkander ontmoeten, is wel vrij sober gemeubeld, doch dit doet tot de gezelligheid niets af. Als allen op banken hebben plaats genomen, wordt door een knecht lange pijpen met tabak aangeboden, waarbij de vuurkomforen niet worden vergeten, en krijgt ieder een langwerpig broodje goed geboterd en met Edammer kaas belegd, terwijl voorts het beste oud-Hollandsche bruine bier geschonken wordt uit ouderwetsche tinnen flappen. Als de halve ton kaasdragers-bier op is — het heeft een eenigszins zoeten smaak — wordt

Foto A. P. A. Adriaans. DE KAASMARKT TE ALKMAAR. HET VERLADEN.

de ledige ton door den knecht buiten tegen den muur gesmeten.

Kaasdragers, die door ziekte verhinderd zijn, een dergelijk feest mede te maken, krijgen later hun competente portie bier thuis bezorgd.

Nommer 1 der dragers draagt den titel van prevoost en is te herkennen aan een zilver berrietje, dat op zijn blouse is gespeld. De kaasdragers-bestuursleden van de vier veemen dragen den titel van „overmannen" en hebben als distinctief een zilveren lintje op hun jas, waarop het woord „overman" is gegraveerd.

Aan het hoofd van de geheele kaasbeweging staat het college van waagmeesters, drie in getal, waarvan de oudste president-waagmeester is. Aan hem moeten alle geschillen ter beslissing worden onderworpen, zoo hij het noodig acht, doet hij dit in overleg met zijn collega's. Dit college wordt aangesteld op voordracht van B. en W. en zijn leden worden, na beëdigd te zijn, voor den tijd van zes jaren benoemd.

Als de markt druk is, kan men gerust zeggen, dat alle talen daar gehoord worden. Alkmaar kan er zich in verheugen, dat de laatste jaren de kaasaanvoer steeds wassende is gebleven. Gewoonlijk wordt alles verkocht, wat aangevoerd wordt; dat die hoeveelheid niet gering is, kan wel blijken uit het feit, dat het vorig jaar niet minder dan 7.818.305 Kilo kaas is gewogen.

In den laatsten tijd doen jeugdige H.B.Scholieren hun best om vreemdelingen in hun eigen landstaal te woord te staan en hen

Foto A. P. A. Adriaans. DE KAASMARKT TE ALKMAAR. HET VERSCHEPEN.

Foto A. P. A. Adriaans. DE KAASMARKT TE ALKMAAR. HET VERVOER.

op verschillende interessante dingen der markt te wijzen. Het is niet onwaardig te vermelden, dat een H.B. Scholier, de jeugdige heer de Vries, eens met een troepje Engelschen in aanraking kwam, die hem voor zijn inlichtingen geldelijk wilden beloonen. Hij weigerde het goud, zeggende, dat *dit* allerm minst zijn bedoeling was geweest. Volgaarne had hij den Engelschen inlichtingen gegeven, omdat hij daardoor tevens de gelegenheid had zijn Engelsche te leeren spreken. Eenigen tijd na dit bezoek kreeg de Vries een uitnodiging der Engelsche familie uit Londen, om een weekje bij hen door te brengen en Londen te leeren kennen. Hij ging naar het aangewezen adres en kwam terecht bij een neef van den uit den Transvaal-oorlog beruchten Mr. Chamberlain, die hem allerhartelijkst ontving en zoodoende een royale vergoeding gaf voor de door de Vries te Alkmaar gegeven inlichtingen.

Iederen Vrijdag wordt de Alkmaarsche kaasmarkt wellicht 50-maal gekiekt; alle vreemdelingen hebben kiektoestellen bij zich, doch of de resultaten zoo goed zijn als de bij dit stukje gevoegde afbeeldingen, waag ik wel eens te betwijfelen.

E. N. G.

BATAVIASCHE VRUCHTEN.

HET is niet zonder reden, dat ik de vruchten, waarvan hieronder reproducties naar photographieën, vergezeld van toelichtende en betrekkelijke praatjes volgen en die door den mensch als genotmiddel gebruikt worden, „bataviasche vruchten” noem. Immers, slechts op die vruchten, in de residentie Batavia geoogst en vooral dáár onder het bereik van elke beurs, wensch ik de aandacht te vestigen en dan nog slechts — met het oog op de beperkte ruimte, die uit den aard der zaak in dit blad voor één enkel onderwerp beschikbaar is — op die welke het meest, zoowel bij oosterling als westerling, dan wel bij bruin alléén, gezocht zijn.

Onvermeld laat ik dus de vruchten, die, hoewel eveneens van groote culinaire waarde, te Batavia zeer begeerd en dáár voor de meer gegoeden ook in overvloed te verkrijgen, van elders aangevoerd zijn.

Tot deze laatste reken ik de betere mangga-soorten, die in de residentie Cheribon en in de meer oostelijk gelegen residentieën thuis zijn, de groene „djerboek keprok” (soort van mandarijn) en de „djerboek manies” (soort van sinaasappel) die bergstreken, zooals Garoet, Magelang en Malang, opleveren, de „kepel”, voornamelijk in de vorstenlanden aangeplant, meloenen en druiven, die in de residentie Probolinggo niet al te slecht gedijen e.m.a.

De groote geografische breedte van het eiland Java, zijn afwisselende hoogten boven de zee en zijn onderscheid in bodemgesteldheid, maken het verklaarbaar, dat in de kustlanden van het westen — waartoe de residentie Batavia behoort — niet dezelfde verscheidenheid van vruchten voorkomt als in oost-Java en op de hoogvlakten. Batavia uit die streken importeerende, is volkomen in staat daarvoor een wederdienst te bewijzen door van haar overvloed aan het fijnste fruit, dat daar weer niet, dan wel slechts schaarsch voorkomt, daarheen te zenden. Als zoodanig noem ik: „djerboek dalima”, „doekoe”, „ramboetan”, „gowok”, „sawoe manilla”, „manggistan” e.m.a. De vermelde omstandigheden, waardoor „bataviasche” vruchten als onderdeel van de „javaansche” zijn te beschouwen, gelden eveneens van javaansche in vergelijking tot „indische” vruchten

onder welke laatste ik dan ook versta alle soorten te zamen die, verspreid over de talrijke eilanden, de geheele oost-indische archipel oplevert.

DJEROEK DALIMA.

Met deze, ik zou haast zeggen meest typische vrucht voor Batavia, maakt de dáár aankomende vreemdeling wel het eerst kennis, dan wel hernieuwt een bereids bestaande. Men beschouwe deze uitspraak niet als te algemeen en werpe mij tegen, dat de oosterling in April b.v. in Holland komende zeker niet van de daar inheemsche vruchten het eerst verse walnoten of mispelen onder het oog zal krijgen of, dat hem, in December aardbeien of kersen van den hollandschen kouden grond kunnen geboden worden. Op Java immers dragen de meeste boomen, dikwijls aan één stam, bloesem, half en heel rijpe vruchten gelijktijdig, ook al kan worden toegegeven, dat in het eene kwartaal van het jaar een dezer ontwikkelingsgraden talrijker dan de andere op den voorgrond treedt. Zelfs is niet met zekerheid vast te stellen, in welk kwartaal de volle „pluktijd” valt, dat eenzelfde boom tweemaal in één jaar en dikwijls driemaal in twee jaren, rijken oogst geeft. Hieruit volgt, dat sommige soorten van vruchten, waaronder „djerboek dalima”, zoo goed als het geheele jaar door in grootere of kleinere hoeveelheid te koop is.

Ook djerboek dalima, hoewel misschien beter bekend onder den naam van „pompelmoes”, noem ik met haar inlandschen naam, omdat ik verplicht ben dit ook voor de later te vermelden vruchten te doen, daar voor bijna alle deze een Hollandschen naam ontbreekt, althans mij niet bekend is, en, indien al in parentheses de wetenschappelijke namen worden aangegeven, dan geschiedt dit alleen, omdat dezelfde vruchten in verschillende deelen van onze Oost-Indische bezittingen, in de landstaal genoemd, niet gelijk klinken. Bovendien nog twijfel ik aan den Hollandschen oorsprong van den naam „pompelmoes”, immers het Engelsche taaleigen kent voor deze citroensoort het bijna gelijkklinkende woord „pimpelnose”, terwijl de Franschen van „pamplemousse” spreken. Zijn die namen alle verbastering van eenzelfde begrip, of is de een afgeleid van den andere, en, in het laatste geval, wie is de vader, wie zijn de afstammelingen?

Van een twintigtal citroensoorten, in de residentie Batavia voorkomende, zijn wel de meest bekende: „djerboek dalima”, „djerboek tipis”, „djerboek kingkit” en „djerboek poerroet”. *Djerboek dalima* of pompelmoes, met een dikke wrattige schil, in rijpen toestand licht, vuilgeelgroen van kleur, groeit aan boomen van middelmatige hoogte, die in vollen wasdom, van 800 tot 1000 vruchten per jaar voortbrengen.

Niet alleen haar vorm, doch ook de grootte van een middelmatige vrucht, dikwijls met die van een grooterhoofd vergeleken, kan duidelijk uit de afbeelding gekend worden, indien men slechts de verhouding tusschen de djerboek en het bord — een tafelbord van een gewoon Fransch-porseleinen eetservies — waarop en waarnaast zij ligt, in het oog houdt.

Van 6 tot 10 cent per stuk, al naard den tijd van het jaar het was, op de markt gekocht, werd de rechtsche vrucht ongeopend aan den huisbediende afgegeven, met opdracht haar aan de desertsafel te dienen. Hij moet dus beginnen haar schoon te maken. Tot dat doel zet hij zich op den grond, liefst op een plekje, waar hij zich buiten het oog zijner meesters waant. Dáár snijdt hij met een scherp, doch vooral stevig mes, de dikke schil met vier of zes verticale sneden open en buigt de aldus ontstane deelen zoover uit elkaar, dat hij het binnenste, het eetbare van de vrucht, uit de schil kan heffen. Dit binnenste in vorm, hoewel niet in afmeting, geheel met dat van onze sinaasappel overeenkomende en uit 10 tot 14 tot volle ontwikkeling gekomen partikels bestaande, ontdekt hij nu van het sneeuwwitte bekleedsel, om daarna een stuk bindgaren, waarvan hij het eene einde om een zijner teenen bevestigt en het andere vasthoudt, door het weefsel tusschen de deelen van de geschilde Djerboek heen te zagen, totdat deze tot bijna aan het centrum vaneen gescheiden zijn. Na de vruchtschil met tandingen of eenig ander snijwerk versierd te hebben, zet hij het binnenste er weer in. Gebruikelijk is om de vrucht in dezen toestand op te dienen, het aan de gebruikers zeli overlatend de vruchtdeelen van het vliesje te ontdoen. Na deze operatie (afbeelding rechts onder), waardoor tegelijk al de groote pit-zichtbaar, dat zonder iets daarvan als afval weg te werpen, kan genoten worden.

Of de smaak van de pompelmoes al dan niet, c.q. meer of min-

der aangenaam is, is natuurlijk niet absoluut vast te stellen, maar wel kan ik verzekeren, dat ik nimmer gedurende mijn veeljarig verblijf in Indië iemand ontmoet heb, die mij zeide, haar on gaarne te eten, nog minder afkeer van haar te hebben. Trouwens, in Nederland is verse pompelmoes geen zeldzaamheid meer en vele der bewoners, die de grenzen van hun land nimmer overschreden, hebben thuis met overgebrachte verse djeroek dalima kunnen kennis maken. Lang zal het zeker dan ook niet meer duren, of zij wordt in massa uit Indië naar het moederland verscheept, om daar met Zuid-Europeesche citroensoorten te concurreren.

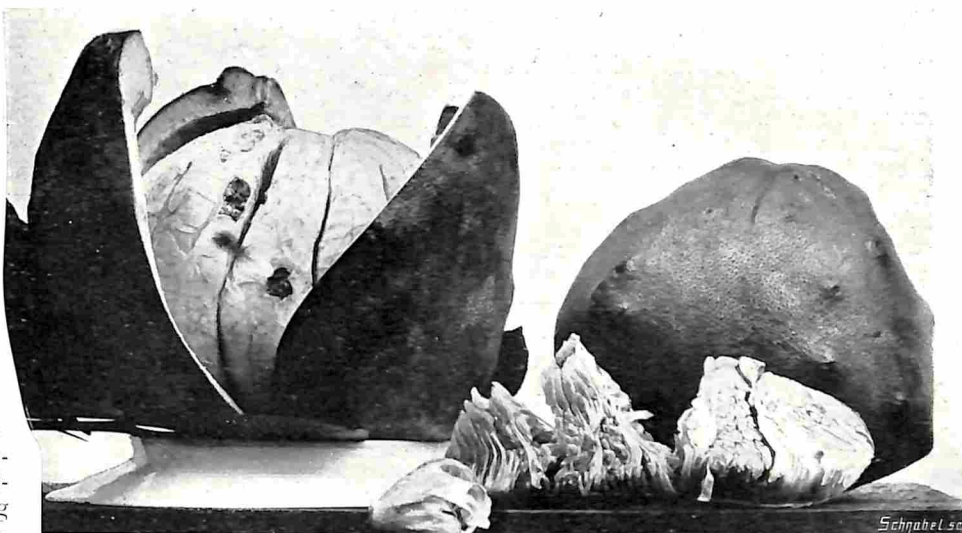
Niet alleen djeroek dalima — (de naam „dalima” is waarschijnlijk van denzelfden oorsprong als die in „boewah dalima”, of granaatappel, daar beider kleur en weefsel van vruchtvleesch vrijwel op elkaar gelijk) — maar ook „djeroek matjan” wordt „pompelmoes” genoemd. Het onderscheid tusschen beide variëteiten is echter zoo subtiel, dat het de vermelding niet loont. Ik zou ze dan ook niet naast elkaar gesteld hebben, ware het niet, dat in semi-wetenschappelijke handboeken die beide vruchten met een derde — „djeroek bali” — onder denzelfden naam van „pompelmoes” worden geciteerd. En daarvoor ontbreekt feitelijke grondslag. Gaarne neem ik op autoriteit aan, dat de botanische kenmerken in hoofdzaak voor alle drie de genoemde djeroeksoorten gelijk zijn, waardoor zij alle op den naam van „citrus decumana” aanspraak hebben, doch dat neemt niet weg, dat in het huishoudelijk Indisch leven niemand „djeroek-bali” pompelmoes zal noemen. In grootte en vorm daarmede overeenkomende heeft djeroek bali wit gekleurd, flauw-zoet smakend vruchtvleesch en wordt bijna alleen gegeten door inlanders en in Indië geboren Europeanen, en dan liefst nog alleen als „roedjak”. Terloops: „roedjak” is een gerecht van vruchten, door alle, heel en half inlanders, gaarne gegeten. Het bestaat uit verschillende aardvruchten, opzettelijk onrijp afgeplukte nog steenharde pisang batoe, ananas, mangga, cocosnoot, blimbing, komkommer e.a. en flauwe, weinig aroma hebbende boomvruchten, waartoe behalve de genoemde „djeroek bali” de nader te bespreken „djamboe ajer”, „gandaria mateng”, „mangkoedoe”, enz. behooren. Van deze rauwe vruchten neemt men, na ze in dunne schijven gesneden te hebben, de soorten, die men verkiest en eet ze met een saus, samengesteld uit zeer veel fijn gewreven Javaansche peper- (soort Spaansche peper, cap sicum annuum) en tamarindevruchten, stroopsuiker en zout, terwijl de echte fijnproever, wien deze saus niet voldoende piquant voorkomt, er nog een gekneusde scherpere pepersoort (tjabelh rawiet of lombok setan, of capsicum fastigiatum) en pastei van gegiste gezouten visch (trassi) bijvoegt. Ofschoon in tijden van cholera-epidemiën, het bestuur meestal het te koop bieden van „roedjak” verbiedt, geloof ik toch niet, dat het gebruik buikziekte veroorzaakt, wél, dat de liefhebber, die van dit kostje, waarvan voor een paar centen reeds een flinke portie te krijgen is, kans loopt door overvloedig en veelvuldig gebruik zich een of andere laetale nieraandoening te bezorgen.

DJEROEK KINGKIT.

Is de djeroek dalima wel de grootste citroensoort, die te Batavia als genotmiddel wordt gewaardeerd, dan is de „djeroek kingkit” zeker de kleinste soort van oranje, die als zoodanig welkom is. Uit de grootte-verhouding tot het bord en de glazen op de afbeelding blijkt voldoende, dat de vruchten, zoo in vorm, als in omvang, met een zwarte aalbes te vergelijken zijn. Omdat de middelmatig groote heester, waaraan de „kingkit” groeit, o.a. van vele scherpe dorens is voorzien, wordt hij, waar een ondoordringbare omheining noodig is, aangeplant, terwijl hij in de dorpen, waar boekwinkels ontbreken, op het erf van elken inlandschen beambte te vinden is, omdat „kingkit” onrijp afgeplukt, op de plaats waar de steel bevestigd was, hars afscheidt, die als kantoorlijm uitstekende diensten vermag te bewijzen. Geen inlandsche schrijver zal dan ook zijn taak beginnen, zonder vooral eenige dier vruchten geplukt en op zijn inktkoker gelegd te hebben, om de door hem zelf gevouwen enveloppen in elkaar te plakken. De rijpe „djeroek kingkit” met gele of helder roode schil en groen vruchtvleesch is vooral door Chineezen gezocht, wier in afzondering levende jonge dochters en vrouwen zich den tijd verdrijven o.a. door er een, ook door Europeanen zeer gezochte, confituur uit te bereiden. Rauw wordt de vrucht alleen door schoolkinderen en de alles verslindende inlanders gegeten.

DJEROEK TIPIS EN DJEROEK POERROET.

Djeroek tipis, in Ouderwetsch Hollandsch „limmetje” genoemd, groeit evenals „*Djeroek poerroet*” aan een krachtigen heester. De eerstgenoemde soort, met zeer

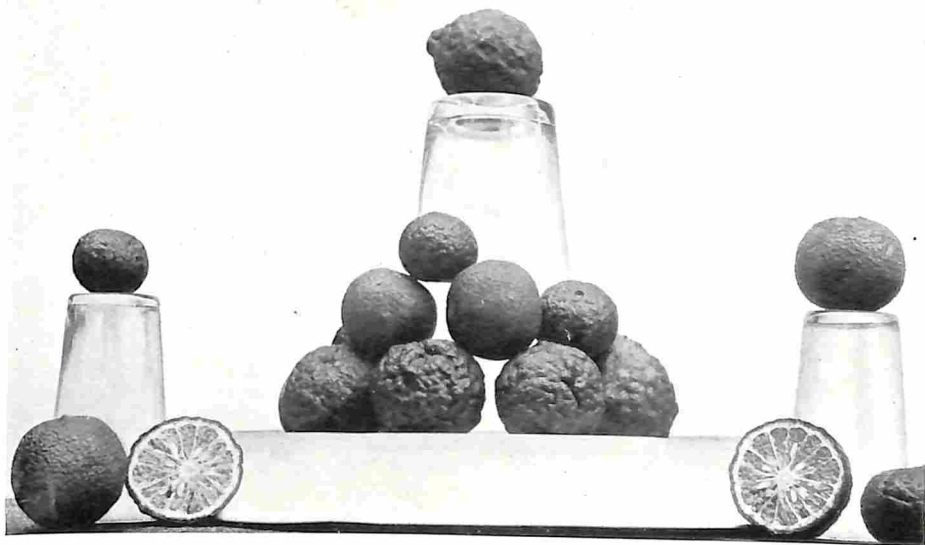
DJEROEK DALIMA (CITRUS DECUMANA).

dunne (tipis), leerachtige groene schil, kogelrond en ter grootte, zooals we zien, van een „Reine claudé”, hoewel sterker geurend dan een gewone citroen, vervangt deze in Indië bij de bereiding van „kwast”. Geschild worden de vruchten wel in een mengsel van azijn, zout, suiker, kaneel en kruidnagelen gelegd, om na eenigen tijd als zoet-„zuur”, als toespijs bij gebraden vleesch, gewaardeerd te worden. Inlandsche medicijnen, bijna immer composita, zijn niet denkbaar zonder het sap van djeroek tipis als bestanddeel. De fraaiste vruchten worden op de markten te Batavia met f 0.75 per honderd betaald.

DJEROEK KINGKIT (TRIPHASIA TRIFOLIATA).

Djeroek poerroet, in den regel een weinig grooter dan „djeroek tipis”, heeft daarentegen een dikke, gebobbelde, en wrattige schil. Iets minder goedkoop dan de laatste worden — zooals bij ons laurier — hare bladeren in tal van gerechten voor het middagmaal bestemd, gebruikt, terwijl ze in waschwasser gedaan, daaraan een frissche geur verleen. Op vuur geroosterd wordt het vruchtvleesch goudgeel en vloeibaar en dient den inlander alsdan om hoofdhaar en schedelhuid te reinigen. De schil speelt bij inlandsche vrouwen, jong en oud, een groote rol, immers, afgeraspt is zij om haar kostelijk aroma een der hoofdbestandde-

DJEROEK TIPIS EN DJEROEK POERROET (CITRUS LIMONELLUS EN CITRUS PAPEJA).

len van „rampeh”. „Rampeh” is een mengsel van zoo fijn als saffraan gesneden bladeren van de welriekende schroefpalm (pandan wangi of pandanus lati folius), de geraspte schil van djerook poerroet en eenige geurige bloemen, b.v. tjempaka, melatti, kenanga of rozen. Zonder „rampeh” in de haarwring zal geen inlandsche vrouw, die zich respecteert, een deftig bezoek afleggen, of een feest bezoeken; een offer aan de booze geesten is zonder aanbidding van „rampeh” niet denkbaar!

Al wat Indisch is, waardeert deze parfumerie, — de reukzenuwen van de „baren” worden er meestal onaangenaam door aangedaan. (Wordt vervolgd).

Het huldeblijk der Noord-Brabantsche dames aan H. M. de Koningin.

DE reeks van huldeblijken ter gelegenheid van de bij uitstek blijde gebeurtenis, zal op Koninginnedag worden gesloten met het geschenk van de dames in Noord-Brabant. Reeds in Januari had zich, op initiatief van Mevr. van der Does de Willebois, echtgenoot van den Burgemeester van 's Hertogenbosch, aldaar een Provinciaal Comité gevormd met een subcomité voor de stad en hare omgeving.

Van het Provinciaal Comité maakten deel uit de echtgenooten der burgemeesters van negen voornamste steden met omgeving (kring). Het bestond dus uit de dames: Mevrouw de Baronesse van Voorst tot Voorst, echtgenoot van den Commissaris der Koningin, eerepresidente; Mevr. van der Does de Willebois, geb. Bosch van Drakenstein, presidente; Mevr. Ingenhousz, geb. van de Mortel, secretares-penningmeesteres. Voor den kring Tilburg: Mevrouw Raupp-Allard, tevens vice-presidente; voor den kring 's Hertogenbosch: Mevr. van Ryckevorsel, geb. baronesse de Bieberstein; voor den kring Bergen-op-Zoom: Mevr. A. Hulshof-Schlipp; voor den kring Boxmeer: Mevr. Hengst-Wittkamp; voor den kring Eindhoven: Mevr. van Mens-van Werkhoven; voor den kring Helmond: Mevr. Prinzen-Schillemans; voor den kring Heusden: Mevr. Honcoop-Verstegen; voor den kring Oss: Mevr. Jurgens-Smulders; voor den kring Roosendaal (behalve de gelijknamige gemeente zelve): Mevr. Coenen-Laane.

De genoemde dames, voorzitters van haren kring, vormden in hare woonplaatsen sub-comité's en zij richtten een oproeping tot de burgemeesters van de bij haren kring ingedeelde gemeenten.

Het comité hield aldus in alle gemeenten der provincie — buiten het gebied van de oude Baronie van Breda, welke zelfstandig een huldeblijk wenschte te geven — een inzameling van bijdragen, ten einde namens de vrouwen van Noord-Brabant een geschenk aan te bieden en, voor zoover mogelijk, volgens den wensch van Hare Majesteit, een deel der bijeengebrachte gelden ter beschikking te stellen van een door Hare Majesteit zelve aan te wijzen liefdadig doel.

In alle opzichten is de loffelijke bedoeling verwezenlijkt. Dank zij de goede zorgen der verschillende dames, maar ook door de groote belangstelling, die zij overal vonden, groeide de inzameling tot zulk een bedrag, dat buiten de kosten van het huldeblijk, een aanzienlijke som ter beschikking bleef voor een liefdadig doel.

Op het voetspoor van het dames-comité in de hoofdstad, dat namens de Amsterdamsche vrouwen en meisjes een prachtige wieg aan H.M. de Koningin heeft aangeboden, werd ook door het Noord-Brabantsche dames-comité de kunstenaar K. P. C. de Bazal, architect te Bussum, uitgenoodigd het ontwerp te leveren voor een huldeblijk. Het werd omschreven als een rozenhouten legkast voor de vorstelijke kinderkamer.

Verschillende omstandigheden hebben er toe meegewerkt, dat de uitvoering van het kunstwerk groote vertraging moest ondervinden. Toen dit eenmaal zoo was, werd besloten het huldeblijk op den geboortedag van H.M. de Koningin aan te bieden.

Het staat vast, dat de Heer de Bazal zich met groote toewijding van zijn opdracht heeft gekweten en dat de feitelijke uitvoerders het ontwerp alle eer hebben aangedaan.

De legkast (linnenkast) heeft een hoogte van 2 en een grootste breedte van 1.24 Meter. Het beneden-gedeelte bevat zes laden, die drie aan drie boven elkaar zijn geplaatst. De bovenkast heeft twee deuren en is inwendig van planken voorzien. Het geheel wordt gedekt door een gewelfde kap.

De kast is vervaardigd van palissander-, citroen- en rozenhout, waarbij de laatste prachtige houtsoort, die eveneens voor de Am-

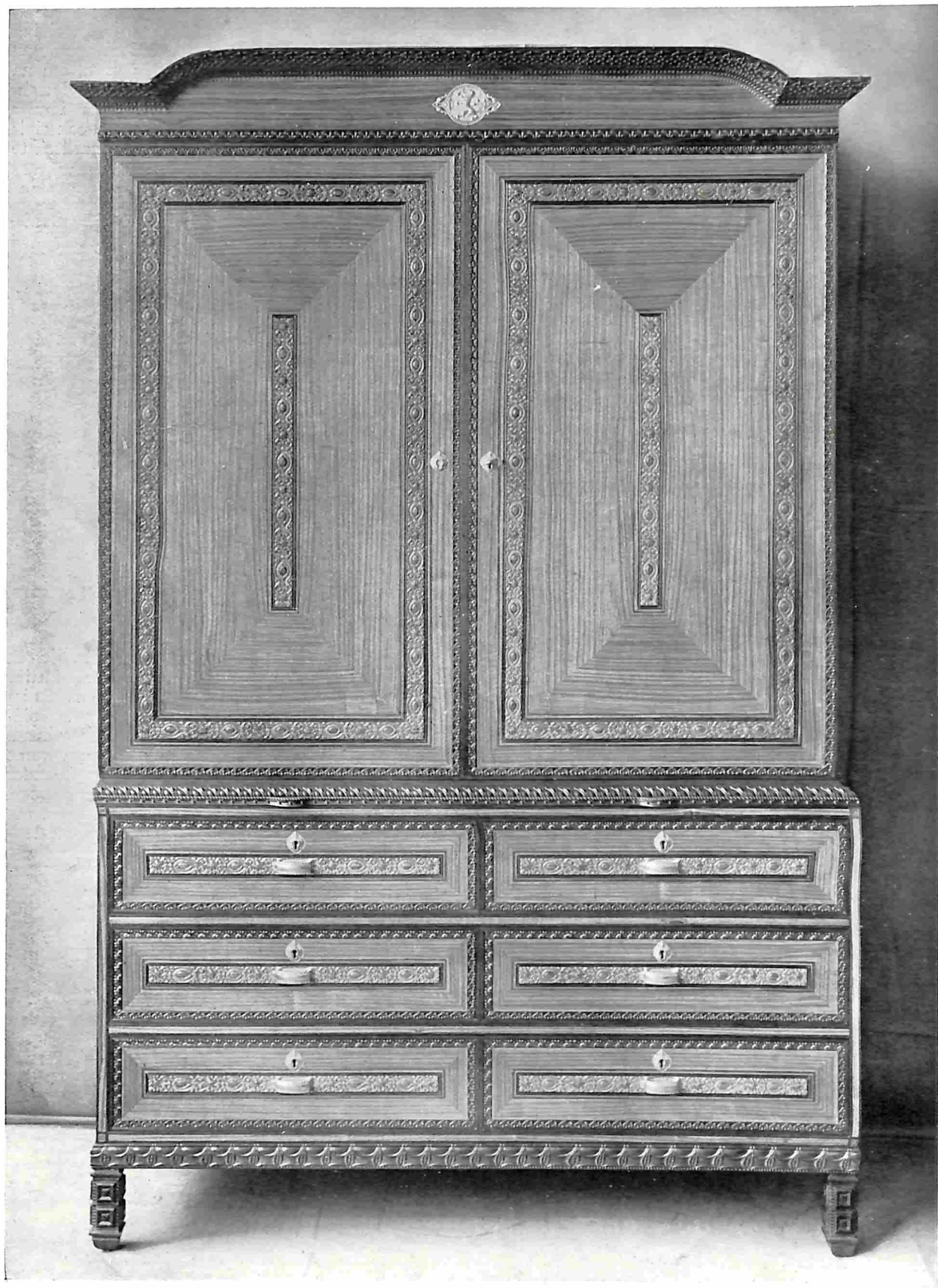

Foto Aug. F. W. Vogt. *HET HULDEBLIJK DER NOORD-BRABANTSCHES DAMES AAN H. M. DE KONINGIN. LINNENKAST UITGEVOERD IN ROZEN-PALISANDER EN CITROENHOUT.*

sterdamsche wieg werd uitgezocht, domineert. In omgekeerde volgorde zijn, met dezelfde houtsoorten, versieringen van inleg- en snijwerk aangebracht. De paneelen van de deuren en de zijwanden zijn omlijnd door rijk met snijwerk voorziene banden, waarbij in een prachtige ornamentiek, telkens uit het zachtgele citroenhout het rozenhout te voorschijn komt, als roode gesteenten gevat in oud goud. In overeenstemming met deze omlijstingen, zijn de deurpaneelen van de bovenkast en de laden van de onderkast, in het midden met dergelijke versierde stukken verhoogd. De kap, waarin het palissanderhout overheerscht, is geheel overdekt met een weelde van snijwerk, waarvan de motieven aansluiten bij de buitenste omlijstingen van boven- en onderkast.

Maar niet alleen uitwendig is het meubel versierd. Inwendig vertoonen de deuren zich, binnen de palissander-omlijsting, als vlakken van citroenhout, waar weder lijnen en figuren van andere fijne houtsoorten kunstig zijn ingelegd. Ditzelfde ziet men ook bij het openen der laden.

In het midden van de kroonlijst prijkt op de kap het wapen van Noord-Brabant, in koper gedreven en geciseleerd. De trek- kers der laden zijn sierlijk geciseleerd, evenals de koperen schar- nieren, welke uitwendig nauwelijks zichtbaar, in het inwendige zijn verbreed en daar nieuwe versieringen vertoonen.

Opmerkelijk aan dit vorstelijk meubel is vooreerst de harmo- nische kleurverdeling, waarbij het lichtroode rozenhout wordt omlijnd en gedragen door het warmbruine palissander en telkens verlevendigd door het goudgele citroenhout. Zonder ergens den indruk van overlading te wekken, verleent de rijkdom van het snijwerk aan het geheele meubel den stempel van hooge voor- naamheid en stille, ingetogen pracht. Spreekt men van stijl, dan kan hierbij geen enkele bekende stijlform worden genoemd. Als scheppend kunstenaar heeft de heer de Bazel hiermee een geheel oorspronkelijk werk geleverd, dat alleen zijnen naam mag dragen. Maar hoe gelukkig tevens, dat de uitvoerders zijne be- doeling zoo uitnemend hebben begrepen, met zooveel kunst- vaardigheid en toewijding zijn schepping hebben verwezenlijkt.

Het meubelwerk werd, volgens den uitdrukkelijken wensch van het comité, opgedragen aan de heeren J. Th. Dirks en J. H. T. Dirks, meubelmakers te 's Hertogenbosch.

Al het beeldhouw- en inlegwerk, dat zulk een verbazenden arbeid en vaardigheid vertegenwoordigt, geschiedde in de werk- plaatsen voor kunstnijverheid „de Ploeg”, te Amsterdam, onder leiding van den heer C. Oosshot, dezelfde kunstenaar die ook aan de Amsterdamsche wieg al zijn zorg heeft besteed.

Het koperwerk werd, almede volgens de teekeningen van den heer de Bazel, gedreven en geciseleerd door den heer F. Zwollo, te Amsterdam. Om te voldoen vooral aan het verlangen van de sub-comité's, heeft het Provinciaal Comité het huldeblijk ge- durende enkele dagen in de week ter bezichtiging gesteld, in het Stadhuis te 's Hertogenbosch. Zoo hebben, alvorens het kunstwerk aan Hare Majesteit werd aangeboden, honderden deelnemers ge- legenheid gehad het te bewonderen.

J. F. L. D. B. V.

PARIJS TIJDENS DE REVOLUTIE.

DE ROMAN VAN CAMILLE
DESMOULINS. (Slot).

GEDURENDE dat heele jaar 1791 was Camille gelukkig. „Ik zal slechts één ding van mijn vrouw zeggen,” zal hij later schrijven, „Ik had altijd aan de onsterfelijkheid van de ziel geloofd; maar mijn huwelijk is zóó gelukkig, dat ik vrees mijn belooning al op aarde ontvangen te hebben, en dat ik mijn bewijs voor de onsterfelijkheid heb verloren! En zie nu eens hoe 't geluk den mensch toegevend maakt. In den zomer 1791 houdt hij met de uitgave van zijn krant op. Sinds hij een welgesteld man is, beschouwt hij de Revolutie als geëindigd; hij geeft zijn besluit te kennen zich bij de balie te laten inschrijven. Er is hem een zoon geboren, 1) en hij zou de toekomst kalm, verzekerd, vreedzaam wenschen. Wan- neer echter de Republiek is uitgeroepen, wanneer Danton als minister hem de functie van algemeene secretaris van de Kanselarij opdraagt, wanneer hij aan den arm van zijn Lucile het weidsche gebouw op de Place Vendôme binnentreedt, dan doet dit ongehoopte geluk al de Camille van vroegere dagen weer in hem opleven; hij straalt, hij jubelt. „Daar ben ik nu”, schrijft hij aan zijn vader, „gehuisvest in 't paleis van een Maupeou en van een

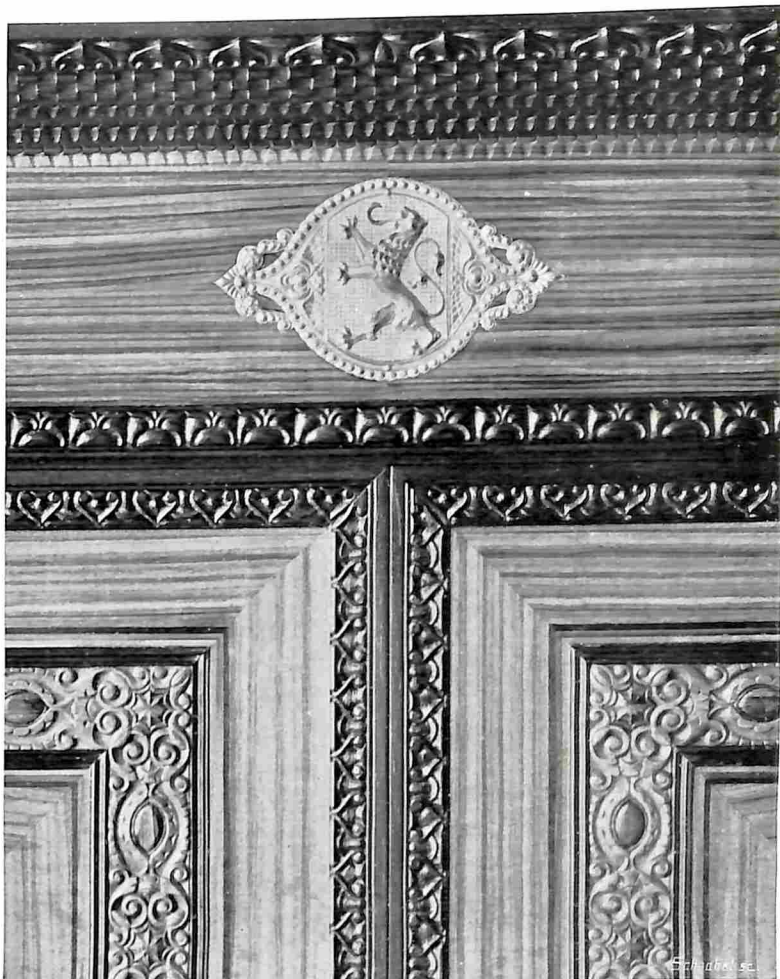

Foto Aug. F. W. Vogt. DETAIL MIDDEN-
GEDEELTE KAP MET IN METAAL GEDREVEN WAPEN
VAN NOORD-BRABANTEN BOVEN REGELS DER DEUREN.

Lamoignon. Niettegenstaande al uw voorspellingen dat er nooit iets van mij terecht zou komen, ben ik toch tot de hoogste sport, die een advocaat kan bereiken, opgeklommen. De menschen in Guise, zoo vol afgunst, haat en hartstochtjes, zullen wel barsten van

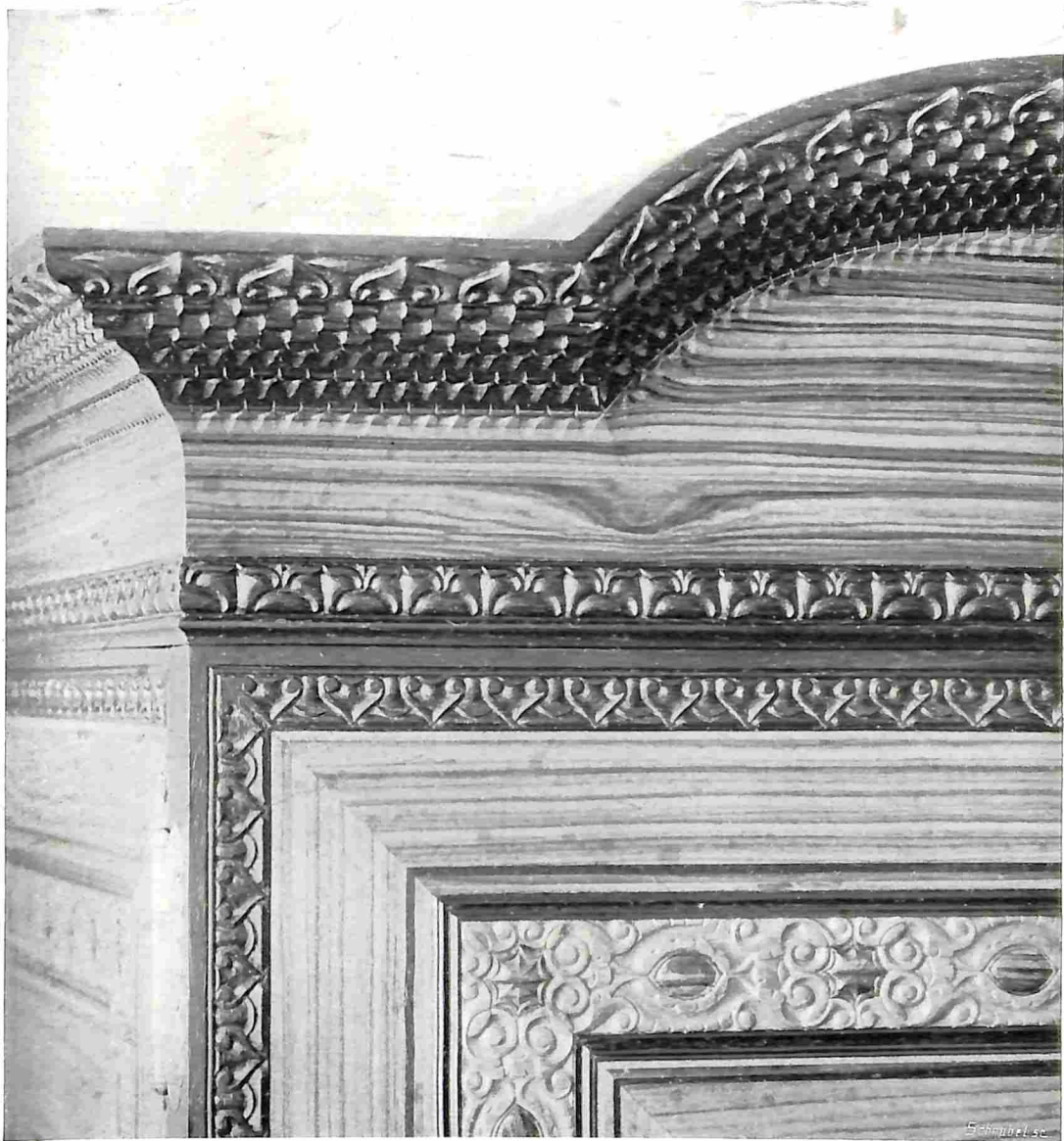

Foto Aug. F. W. Vogt. HET HULDEBLIK DER NOORD-BRABANTSCH
DAMES AAN H. M. DE KONINGIN. DETAIL HOEKGEDEELTE DER KAP.

nijd!" Die opwelling van trots duurde te lang voor zijn roem; door de September-moorden te verontschuldigen, door voor den dood des konings te stemmen, en zich te scharen onder de tegenstanders van de Girondijnen, meende hij zijn populariteit te betalen. Eerst toen hij door 't gerechtshof het schuldig over Brissot en zijn vrienden hoorde uitspreken, vond hij zijn weg naar Damascus: „Ik heb gedood, riep hij uit; ik zal het mijzelf nooit vergeven!" Dat gedeelte van zijn leven behoort aan de geschiedschrijvers van zijn politieke loopbaan, die wij met opzet stilzwijgend voorbij gaan. Zijn roman loopt dan ook ten einde, en Chateaubriand heeft er in enkele woorden de plotselinge en grootsche ontknooping van samengevat: Een jonge en bekoorlijke vrouw, die de liefde in hem opwekte, stelde hem tot deugd en opoffering in staat. Ja, die verschrikkelijke kwajongen, die deugnet in de letterkunde, die pamphletten-schrijvende zwerveling, zou sterven als slachtoffer van de Revolutie, die hij had ontketend: een laatste maal wierp hij zich in 't gewoel, maar nu om den strijd te beginnen met 't Schrikbewind, om 't schavot te trotseeren, om Robespierre aan de schandpaal van zijn „Vieux Cordelier" te slaan. En, dit doende, wist hij, dat hij zijn leven gaf. Op een dag, toen ze samen de jeuneerden, heeft zijn vriend Brune hem niet verheeld wat hij dachtte; maar Lucile is trotsch op haar man: „Laat hem maar begaan Brune zei ze, laat hem zijn zending vervullen hij moet zijn land redden." En Camille, tegelijkertijd zijn vrouw, die zich teeder over hem heenboog, en zijn zoon, die op zijn knieën zat, omhelzende, voegde er wijsgeerig bij: „Edamus et bibamus, cras enim moriemur." Maar soms is ze wel erg bang, die arme Lucile; zij zou haar Camille door vrienden omringd willen zien. Fréron is sinds acht maanden voor 't belegerde Toulon; zij roept hem, zij vraagt om hulp „Kom terug, Fréron, kom gauw terug; breng alle „vieux cordeliers" mee, die ge ontmeet, we hebben ze hoog nodig. De Lieve-Vrouwe-bedstroom is klaar, ik heb ze onder duizend zorgen geplukt. Ik lach niet meer, ik speel niet meer voor poes, ik raak mijn piano niet meer aan, ik zit niet meer te droomen, ik ben niets meer dan een machine.... kom terug, kom gauw terug...."

Het is het einde, het onheil nadert; op dat gelukkige gezin zal 't ongeluk neerstrijken. Den zosten Maart 1794 krijgt Camille een brief met een rouwrand uit Guise. Hij opent hem: M. Desmoulins kondigt den dood van zijn vrouw aan: „Je moeder is niet meer, zij is vandaag om twaalf uur overleden; zij hield veel van je. Ik omhels vol liefde en droefheid je vrouw, mijn lieve schoondochter, en de kleine Horace". Camille begint te schreien. Op den rand van de tafel, 't hoofd in zijn hand, zit hij lang te snikken, terwijl hij in zijn herinnering het rustige, nu rouwende huis te Guise terugziet; gedurende uren blijft hij zoo zitten droomen; het is laat. Lucile ligt op haar bed, naast de wieg van haar kind. De vermoeidheid heeft haar overmand, zij slaapt. Op eens verbreekt de regelmatige pas van een patrouille de stilte van de straat. Camille rilt, staat op, opent het raam, buigt zich naar buiten...., de soldaten staan stil voor zijn deur. Hij loopt naar zijn vrouw. „Ze komen me arresteren," roept hij. Lucile, wakker-geschrokken, begrijpt ter nauwernood. Zij drukt hem in haar armen, tegen zich aan om hem te beschermen; hij maakt zich los uit deze laatste omhelzing, buigt zich over de wieg van Horace, kust zijn kind, en gaat zelf naar beneden om de deur te openen voor de soldaten van 't Comité. In een oogenblik is hij omsingeld, geboeid als een misdadiger en naar de gevangenis van het „Luxembourg" gebracht.

Nooit ga ik dien hoek van de zuilengalerij van 't Odeon voorbij zonder te denken aan den laatsten blik, dien Camille, meegesleept door politie-beambten, op het huis wierp, waar hij zoo gelukkig had geleefd; in een oogenblik van felle doodsangst doorleefde hij daar nog eens zijn heele verleden; en aan 't open raam, zich afteekend tegen den lichten achtergrond, zag hij de silhouet van Lucile, half naakt, doorschokt van snikken, met naar hem uitgestrekte armen, hem toeroepend: „Vaarwel!" Toen hij den hoek van de rue de Vaugirard omsloeg, hoorde hij haar nog, dan verloor zich de stem uit de verte.... de dood begon.

Het raam van zijn cachot zag uit op dien tuin van 't Luxembourg, waar hij tien jaar geleden Lucile als kind had zien spelen. Welke droevige gedachten vervulden hem 't hart, als hij aan die voorbijgegangene vreugde dacht? Wie heeft de sublieme brieven niet gelezen, die hij vanuit zijn gevangenis aan zijn vrouw schreef? Welk gedicht bevat meer ontroerende liefde- en wanhoops-kreten?

„De slaap heeft mij een oogenblik mijn lijden doen vergeten. Men is vrij als men slaapt... de hemel heeft medelijden met mij gehad. Een oogenblik geleden zag ik je in mijn droom, ik omhelsde om de beurt jou, Horace en Daronne, die bij ons was; maar ons kindje had één oog verloren door een gezwel en 't verdriet over dat ongeluk heeft me wakker gemaakt. Ik was weer in mijn cachot.

Het was al een beetje licht. Ik ben opgestaan om je te schrijven. Maar, toen ik mijn vensters opende, hebben de eenzaamheid, de vreeselijke tralies, die grendels die me van jou gescheiden houden, mijn zielskracht gebroken. Ik ben in tranen uitgebarsten, of liever, ik heb gesnikt, aldoo roepende vanuit mijn graf: „Lucile! Lucile! o mijn lieve, lieve Lucile, waar ben je? Ik zie 't lot dat mij wacht; vaarwel, mijn Lolotte, mijn Loulou, zeg mijn vader goedendag.... O, mijn lieve Lucile, ik was geboren om verzen te schrijven, om de ongelukkigen te verdedigen, om jou gelukkig te maken.... Vergeef me, lieve vrouw, mijn Leven, dat ik verloren heb op 't oogenblik dat men ons van elkaar scheidde.... Mijn Lucile, mijn goede Loulou, mijn Poule à Cachan, ik smeeke je er om, blijf niet in elkaargedoken op een tak zitten, rcep me niet door je kreten: zij zouden mij in mijn nog bedroeven. Ga wat graantjes bijeenkrabbelen voor je kleintje, leef voor mijn Horace, spreek hem over mij. Jij zult hem zeggen, wat hij niet kan hooren, dat ik hem zoo lief gehad zou hebben. Niettegenstaande mijn marteling geloof ik toch, dat er een God is. Mijn bloed zal mijn fouten, de menselijke zwakheden, in me uitwisschen; en alles wat ik voor goeds gehad heb, mijn deugden, mijn vrijheidsliefde, God zal het beloonen. Ik zal je eens weerzien; vaarwel Loulou, mijn leven, mijn ziel, mijn godheid op aarde. Vaarwel, Lucile, mijn Lucile, mijn lieve Lucile. Vaarwel, mijn vader. Ik zie de levensoever van mij wijken. Ik zie nog Lucile! Ik zie haar, mijn Liefste, mijn Lucile! Mijn gebonden handen omhelzen je, en mijn van de romp gescheiden hoofd laat nog op jou zijn stervende oogen rusten!"

Den 5den April 1796 stierf Camille, onder 't vroolijke gejuich van datzelfde volk, dat hem had aanbeden. Acht dagen later was het de beurt van Lucile: zij besteed moedig het schavot; op 't oogenblik, dat men haar 't haar afknipte, voordat men haar handen vastbond, schreef ze dit ontroerende briefje aan haar moeder: „Goeden avond, lieve moeder; een traan ontwelt aan mijn oogen; hij is voor u; ik ga slapen in de rust van de onschuld." Camille's vader stierf van verdriet te Guise; M. Duplessis overleefde zijn dochter maar eenige dagen; zijn weduwe was veroordeeld alléén te treuren, te leven voor haar kleinzoon, die niemand anders meer dan haar op de wereld had; zij voedde Horace Desmoulins op, die in 1817 zich inscheepte naar Haïti, waar hij in 1825 stierf; hij liet twee dochters na, die voor korten tijd nog leefden: de eene heette Camille, de andere Lucile. Alle twee weduwen, leefden ze armoedig. Een poging werd voor eenige jaren gedaan om de belangstelling van de Regeering en de Kamers voor haar lot op te wekken; maar zonder gevolg, en wij gelooven, dat één van haar nu is overleden.

Maar laten we naar de „Place de l'Odéon" terugkeeren: wanneer de herinneringsplaat voorgoed op het huis van Camille zal bevestigd worden, zou men dan tusschen de vensters van de rue de Condé, vanwaar Lucile zooveel kussen aan haar verloofde zond, niet eveneens een kort inschrift kunnen plaatsen? Is de herinnering aan de bekoorlijke vrouw, wier roman de idylle van de Revolutie was, niet waard voort te leven in de nabijheid van den tuin van 't Luxembourg, waar haar hart zich opende voor de liefde, en vanwaar ze den dood tegemoet ging?

1) .... „En ik heb ook een kind! En alles wat ik vraag is, dat hij eens evenveel van mij zal houden als ik van mijn vader". Brief van Camille aan zijn vader, 9 Juli 1692.

Horace Desmoulins werd geboren den 6en Juli, om 9 uur 's morgens. Hij was de eerste, die werd ingeschreven op 't register van den Burgerlijken Stand te Parijs, die op de parochiale registers volgden.

Foto Aug. F. W. Vegt.

HET HULDEBLIJK DER N.-B. DAMES AAN
H. M. DE KONINGIN. DETAIL OVERGANG ONDER- EN BOVENKAST.